

MỘT SỐ BIỆN PHÁP NHẪM NÂNG CAO VAI TRÒ CỦA PHỤ HUYNH TRONG VIỆC GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO TRẺ EM Ở GIA ĐÌNH

HOÀNG THU THẢO*

Ngày nhận bài: 16/08/2016; ngày sửa chữa: 17/08/2016; ngày duyệt đăng: 17/08/2016.

Abstract: Family plays an important role in forming and developing children's personalities. Family education affects daily on children and its results depend on subjects, contents, methods as well as skills of education. Therefore, it is important to raise the awareness of parents' role in ethical education for children in the family. In addition, family education must focus on innovating contents of moral education associated with adding more new educational contents which are suitable for the current circumstances.

Keywords: Family education, ethical education, children.

Một trong những tư tưởng đổi mới giáo dục hiện nay là tăng cường giáo dục đạo đức (GDĐĐ) cho học sinh, được thể hiện trong nghị quyết của Đảng, Luật Giáo dục, các văn bản của Bộ GD-ĐT. Điều 27, **Luật Giáo dục** (sửa đổi bổ sung năm 2009) đã xác định: "Mục tiêu của giáo dục phổ thông là giúp cho học sinh phát triển toàn diện về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kỹ năng (KN) cơ bản nhằm hình thành nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa, xây dựng tư cách và trách nhiệm công dân" [1; tr 45]. Bài viết này đề cập vai trò của phụ huynh trong GDĐĐ cho trẻ em và một số biện pháp nâng cao vai trò của phụ huynh trong việc GDĐĐ cho trẻ em ở gia đình.

1. Vai trò của phụ huynh trong GDĐĐ cho trẻ em ở gia đình

Theo Điều 1, **Luật Bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em**: "Trẻ em là công dân Việt Nam dưới 16 tuổi" [2; tr 1]. Theo Điều 29.1.a, **Công ước của Liên Hiệp Quốc về quyền trẻ em** giáo dục có mục tiêu "Phát triển tối đa nhân cách, tài năng, các khả năng về trí tuệ và thể chất của trẻ em" [3; tr 112]. Do đó, trẻ em là đối tượng cần được giáo dục hàng đầu. Theo Khoản 1, Điều 72 về nghĩa vụ và quyền giáo dục con, **Luật Hôn nhân và gia đình**: "Cha mẹ tạo điều kiện cho con được sống trong môi trường gia đình đầm ấm, hòa thuận, làm gương tốt cho con về mọi mặt; phối hợp chặt chẽ với nhà trường và các tổ chức xã hội trong việc giáo dục con" [4; tr 41].

Gia đình là trường học đầu tiên và suốt đời của mỗi con người, là nơi con người tiếp thu kinh nghiệm sống, các chuẩn mực đức, văn hóa xã hội. Giáo dục gia đình là yếu tố quan trọng tạo nên thành công của quá

trình giáo dục, hướng tới sự phát triển toàn diện cả đức - trí - thể - mỹ của thế hệ trẻ. GDĐĐ trong gia đình là trách nhiệm của các bậc phụ huynh, sự nghiệp chung của toàn xã hội. Chính sự tu dưỡng, gương mẫu, vốn hiểu biết sâu rộng về tri thức xã hội của phụ huynh sẽ tạo nên uy tín đối với con cái. A.C. Ma-ca-ren-cô là nhà giáo dục nổi tiếng của Xô viết trước đây đã dành nhiều tâm huyết cho con trẻ, ông cho rằng: "giáo dục con trẻ là việc làm lí thú, mang lại niềm vui, hạnh phúc cho gia đình và phụ huynh phải có tình yêu, trách nhiệm, kiến thức; giáo dục gia đình phải tiến hành ngay từ đầu, khi các em còn nhỏ" [5; tr 10].

2. Một số biện pháp GDĐĐ cho trẻ em ở gia đình

2.1. Nâng cao nhận thức cho các bậc phụ huynh về tầm quan trọng của GDĐĐ cho trẻ em.

Các đoàn thể, các tổ chức ở trung ương và địa phương cần thông qua các phương tiện tuyên truyền để giúp phụ huynh nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của gia đình, GDĐĐ gia đình đối với trẻ em.

Bên cạnh việc nâng cao nhận thức về GDĐĐ, phụ huynh cũng cần tăng cường kiến thức, KN trong giao tiếp và ứng xử với con cái về các chủ đề như đạo đức, lễ giáo, về tâm sinh lí lứa tuổi, tình yêu, sức khỏe sinh sản. Do vậy, việc xây dựng các mô hình hỗ trợ phụ huynh nâng cao kiến thức, KN giao tiếp với con cái về chủ đề này là hết sức quan trọng, đáp ứng nhiều đối tượng phụ huynh khác nhau ở nông thôn, miền núi, các ngành nghề khác nhau... Có thể xây dựng các mô hình như câu lạc bộ làm phụ huynh, hoặc tăng cường các hình thức phổ biến kiến thức trên tivi, thông qua các buổi tọa đàm với chuyên gia... Mặt

* Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương

khác, việc tuyên truyền về quyền trẻ em cũng cần được thực hiện để hạn chế hiện tượng phụ huynh sử dụng bạo lực tinh thần, thể chất trong quá trình chăm sóc, dạy dỗ con cái.

Từng bước tác động để thay đổi các quan niệm không phù hợp về chuẩn mực ứng xử phụ huynh - con cái theo mô hình phụ huynh đưa ra mệnh lệnh và con cái phải phục tùng tuyệt đối.

2.2. Đổi mới nội dung GDĐĐ cho trẻ em. Việc đổi mới nội dung giáo dục trẻ em cần theo hướng coi GDĐĐ là hàng đầu, là trước hết, bồi dưỡng tình cảm đạo đức, tình thương, kỉ cương, trách nhiệm là cốt lõi. Thực hành đạo đức phải tạo thành động lực, phổ biến, thường xuyên. Đặc biệt coi trọng nêu gương và bồi dưỡng xúc cảm thẩm mỹ đạo đức. Trong thời gian tới, phụ huynh có thể đổi mới nội dung GDĐĐ cho trẻ em theo một số hướng cụ thể như sau:

- *Giáo dục lòng yêu quê hương đất nước, lòng nhân ái phù hợp với bối cảnh mới:* Ngày nay, để giáo dục lòng yêu nước cho con, các bậc phụ huynh cần hướng con cái mình tham gia các hoạt động do Đội, Đoàn địa phương, trường học phát động, như các hoạt động hướng về biển đảo quê hương, các cuộc thi tìm hiểu lịch sử địa phương, phong trào tiết kiệm ủng hộ giúp đỡ bạn nghèo đến trường... giúp các con hiểu về tình yêu quê hương đất nước, yêu thương con người, hướng thiện. Trên cơ sở đó, phụ huynh giúp trẻ em có ý thức bảo vệ, phát huy các giá trị văn hóa vật chất và tinh thần của quê hương, đất nước.

- *Giáo dục chữ "hiếu", sự lễ phép, kính trọng đối với người lớn cho trẻ em trong thời đại mới:* Ngày nay, khi giáo dục chữ "hiếu", phụ huynh cần tạo cho trẻ thói quen biết quan tâm, chăm sóc và tôn trọng bố mẹ. Thường xuyên thăm hỏi bố mẹ cũng là một yếu tố thể hiện sự hiếu thảo. Phụ huynh cần dạy con tôn trọng người khác là có hành vi ứng xử lễ độ. Để hình thành thói quen lễ phép, kính trọng với người lớn cho trẻ, phụ huynh cần dạy trẻ có những cử chỉ giao lưu thân thiện như: cười, vẫy tay chào, nói cảm ơn, xin lỗi, nhắc nhở trẻ nói kèm theo các từ "ạ", "vâng", "ạ"... với người lớn tuổi, không được nói trống không hay nói những câu ra lệnh với người khác... Trẻ sẽ học hỏi được sự lễ phép và kính trọng người lớn từ chính hành vi, thái độ của phụ huynh. Vì vậy, phụ huynh cần là tấm gương sáng cho trẻ noi theo.

- *Giáo dục truyền thống "tôn sư trọng đạo" trong thời đại hiện nay:* Ngày nay, truyền thống tôn sư trọng đạo không bị ràng buộc bởi những lễ giáo cổ xưa mà xuất phát từ cái tâm và tình cảm của lớp lớp học trò

hướng về thầy, cô giáo của mình. Tuy nhiên, trong những năm gần đây xuất hiện nhiều biểu hiện lệch lạc trong các hành vi coi thường, xúc phạm, thiếu trung thực với thầy, cô giáo, bị xã hội lên án mạnh mẽ. Để tránh được những tiêu cực ấy, trước hết, phụ huynh phải giáo dục trẻ em thấy công lao to lớn của thầy, cô giáo, từ đó, giúp các em biểu hiện thành hành động biết ơn thầy cô, thể hiện đúng đạo làm "trò".

- *Giáo dục lòng trung thực, thẳng thắn trong thời đại hiện nay:* Trong thời đại hiện nay, nhất là khi chúng ta đang trong thời kì hội nhập với nền kinh tế tri thức toàn cầu thì đức tính trung thực lại càng cần thiết hơn bao giờ hết vì sống trung thực giúp chúng ta nâng cao phẩm giá, làm lành mạnh các mối quan hệ xã hội và sẽ được mọi người tin yêu, kính trọng. Để phát huy được điều đó, phụ huynh cần giúp con cái hiểu được trong cuộc sống, đức tính trung thực được thể hiện rõ ràng nhất đó là thật thà, thẳng thắn nhận lỗi khi mình mắc lỗi, không nói sai sự thật, không tham lam, gian dối lách của người khác làm của mình.

Muốn rèn luyện được đức tính đó, bản thân phụ huynh cũng phải là tấm gương sáng về tính trung thực, thẳng thắn, tự chịu trách nhiệm trước hành động của mình, tự nhận sai nếu mình mắc lỗi, tạo chữ "tín" cho con cái.

3. Một số nội dung GDĐĐ cho trẻ em phù hợp với thời đại hiện nay

Bên cạnh những nội dung cơ bản như giáo dục lòng yêu Tổ quốc, yêu đồng bào, yêu lao động... trong thời đại hội nhập, phụ huynh cần giáo dục bổ sung một số nội dung mới.

- *Giáo dục ý thức văn hóa giao thông, tôn trọng pháp luật:* Văn hóa giao thông không phải là vấn đề trừu tượng, mà có thể cụ thể hoá từ những việc hàng ngày như hiểu biết đầy đủ về pháp luật và chấp hành nghiêm chỉnh trật tự an toàn giao thông; có trách nhiệm với bản thân và cộng đồng khi tham gia giao thông, chia sẻ, giúp đỡ người khác; có ứng xử văn hoá khi tham gia giao thông với tư cách là người tham gia giao thông hoặc người điều khiển giao thông.

Phụ huynh cần tự nâng cao nhận thức, trang bị kiến thức cho mình về pháp luật và thường xuyên giáo dục cho con tinh thần tôn trọng luật pháp, thực hiện ở mọi lúc mọi nơi, mọi chỗ, kể cả trong gia đình, để mọi người đều bình đẳng trước pháp luật.

- *Giáo dục hướng nghiệp cho trẻ em, nhất là lứa tuổi học sinh trung học phổ thông:* Để hướng nghiệp cho trẻ em, các bậc phụ huynh nên thay đổi quan niệm về nghề nghiệp. Nghề nào phục vụ cho lợi ích xã

hội, cho sự phát triển của đất nước đều quý như nhau, bất luận ở trình độ nào. Tùy đặc trưng của từng địa phương, phụ huynh có thể bước đầu giúp con làm quen với nghề truyền thống của gia đình, của làng nghề, của địa phương, thông qua đó, phụ huynh có thể hướng nghiệp cho con cái. Mặt khác, vấn đề hướng nghiệp càng trở nên cần thiết đối với trẻ em lứa tuổi học sinh trung học phổ thông, góp phần quan trọng trong phân luồng, hướng nghiệp, đào tạo nghề, ổn định xã hội. Vì ở lứa tuổi này, các em cần được định hướng về nghề nghiệp trong tương lai sao cho phù hợp với nguyện vọng của bản thân, phù hợp với điều kiện kinh tế của gia đình...

Kế tiếp, cần quan tâm đến sở thích và ước mơ một công việc trong tương lai của các em. Từ đó, phụ huynh phải luôn bên cạnh theo dõi, động viên, hỗ trợ cả về vật chất lẫn tinh thần, từng bước giúp cho các em thực hiện hoài bão của mình. Hướng nghiệp cho con cái phải thực hiện đồng bộ trong khoảng thời gian dài. Không nên đợi đến khi các em học đến lớp 12 mới hướng nghiệp. Trong quá trình hướng nghiệp, phụ huynh cần thường xuyên khích lệ tinh thần phấn đấu vươn lên của các em thông qua những tấm gương trong cuộc sống.

- *Giáo dục giới tính, ý thức bảo vệ sức khỏe, an toàn bản thân cho trẻ em:* Ở nước ta hiện nay, nhìn chung, giáo dục giới tính cho trẻ em trong các gia đình chưa được các bậc phụ huynh nhận thức đúng đắn, tích cực, nhất là ở các gia đình nông dân, do nhiều nguyên nhân khác nhau mà vấn đề giới tính được xem là tế nhị nên thường lảng tránh, không đề cập công khai.

Phụ huynh không nên quá nghiêm khắc hay lảng tránh khi trẻ có vấn đề cần hỏi. Phụ huynh cần tạo một bầu không khí gia đình chan hòa tình yêu thương từ đó mới có thể tạo ra sự tin tưởng của các em và có thể trò chuyện thoải mái thân mật một cách bình thường về giáo dục giới tính. Cần lắng nghe con cái nhiều hơn. Không những vậy, cần phải quan tâm, để ý đến thái độ của trẻ và chủ động tâm sự nếu cảm thấy các con có các biểu hiện bất thường và cần cầu cứu.

- *Trang bị các KN sống cho trẻ em:* Việc trang bị các KN sống cho trẻ em là một cách phụ huynh trang bị hành trang cho con cái bước vào thời đại mới. Để các em trở thành những người tài - đức vẹn toàn, bên cạnh sự dạy dỗ của thầy cô giáo trong nhà trường, phụ huynh cần tăng cường việc trang bị các KN sống cho trẻ em, bao gồm những KN cần thiết như “học ăn, học nói, học gói, học mở”, các KN giao

tiếp, trình bày các ý kiến, KN kiểm soát cảm xúc cá nhân như sự nóng nảy, trầm uất; KN ra quyết định, KN tự bảo vệ bản thân... để tăng cường các năng lực xã hội cho trẻ.

Ngày nay, khi điều kiện kinh tế có bước phát triển hơn so với trước, nhiều gia đình đã bắt đầu có tư tưởng muốn tạo điều kiện cho con cái học hành, không bắt con phải làm việc nhà nhiều, lâu dần, trẻ em trở nên thiếu KN sống quan trọng như biết bơi, biết bảo vệ mình trước con vật, điện, lửa, trước kẻ xấu... Do đó, bằng kinh nghiệm thực tiễn của mình, phụ huynh cần thường xuyên quan tâm dạy con cái những KN tối thiểu để trẻ em biết cách phòng, tránh và đối phó với những tình huống khôn lường trong cuộc sống.

Phụ huynh cần bảo đảm sự an toàn cho con trên Internet. Hiện nay, mạng xã hội tràn lan với nhiều luồng thông tin trái chiều, khiến trẻ em phải biết chọn lọc thông tin, phải nhận thức được mức độ chuẩn xác của thông tin. Ở lứa tuổi vị thành niên, khi trẻ em đang trong quá trình hoàn thiện nhận thức, biến đổi tâm sinh lí, phụ huynh cần quản lí thời gian, theo dõi con sử dụng máy tính, giúp con tránh những nguy hiểm họa từ việc dùng internet và từ các trang “web đen”.

***

Phụ huynh cần nhận thức được GDĐĐ đóng vai trò chủ đạo trong hình thành và phát triển nhân cách của con người nói chung và trẻ em nói riêng. GDĐĐ cho trẻ em trong gia đình là một môi trường đặc biệt, bởi lẽ gia đình không chỉ là tổ ấm, là trường học đầu tiên, là cái nôi nuôi dưỡng của mỗi người mà còn là tế bào của xã hội. Giáo dục gia đình không có một chương trình, kế hoạch nhất định được soạn thảo như giáo dục ở nhà trường và xã hội nói chung nhưng lại có nội dung hết sức phong phú gắn liền với thực tiễn cuộc sống. Điều này phần lớn phụ thuộc vào nhận thức, hành động của các bậc phụ huynh với tư cách là chủ thể của quá trình GDĐĐ cho trẻ em trong gia đình. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Quốc hội. *Luật Giáo dục* (sửa đổi, bổ sung năm 2009). NXB Lao động - Xã hội.
- [2] Quốc hội (2012). *Luật Bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em*. NXB Lao động.
- [3] Vũ Ngọc Bình (2000). *Giới thiệu Công ước của Liên Hiệp Quốc về quyền trẻ em*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] Quốc hội (2014). *Luật Hôn nhân và gia đình*.
- [5] A.C.Ma-ca-ren-cô (1978). *Nói chuyện về giáo dục gia đình*. NXB Kim Đồng.